

VLAAMSE REGERING

*De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen,
Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel*

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Evaluatie van het FWO-Vlaanderen

1. Situering

Op 31 december 2007 loopt de beheersovereenkomst 2002-2007 tussen de Vlaamse Gemeenschap en het FWO af. Een nieuwe beheersovereenkomst kan alleen worden afgesloten op basis van een evaluatie.

In de bestaande beheersovereenkomst is in artikel 39 §1 omschreven waaruit de evaluatie dient te bestaan:

"In 2007 organiseert de minister de evaluatie van de wijze waarop het Fonds de in deze overeenkomst vastgelegde opdracht heeft uitgevoerd. De evaluatie moet uiterlijk op 30 juni 2007 zijn afgerond. In het bijzonder zal hierbij aandacht worden besteed aan:

1°de in artikel 7 vermelde financiering van middelzware uitrusting;

2°de wijze waarop de evaluatie van aanvragen voor financiering werd uitgevoerd, in het bijzonder de uitvoering van artikel 11, §5;

3°de inschakeling van Vlaamse onderzoekers in internationale samenwerkingsverbanden voor grensverleggend fundamenteel onderzoek;

4°de wijze waarop de Raad van Bestuur al dan niet invulling heeft gegeven aan de in artikel 10 bepaalde mogelijkheid om eigen beleidsaccenten te leggen;

5°de evolutie van de in artikel 27 vermelde beheerskosten."

Verder is in artikel 39 §2 bepaald:

"Voor de in §1 vermelde evaluatie zal de minister de gepaste evaluatieorganen aanstellen die over de nodige expertise beschikken inzake wetenschapsbeleid en het beheer van instellingen voor de financiering van grensverleggend fundamenteel onderzoek. De evaluatieprocedure omvat onder meer een bibliometrische analyse van door het Fonds gefinancierde projecten en mandaten en een peer review van de wijze waarop het Fonds functioneert binnen het algemeen kader van het Vlaamse wetenschaps- en technologisch innovatiebeleid".

De evaluatie zoals vastgelegd in de bestaande beheersovereenkomst is beperkt en laat bovendien een aantal essentiële aspecten van de werking van het FWO buiten beschouwing. Voorgesteld wordt om de evaluatie van het FWO niet te beperken tot

die aspecten die in de beheersovereenkomst bepaald zijn en de evaluatie te verruimen. De taken en de middelen van het FWO zijn de afgelopen jaren immers sterk toegenomen. Bovendien zal het FWO in de loop van 2007 als extern verzelfstandigd agentschap ingeschakeld worden in de structuren van de Vlaamse overheid.

Hierbij dient uitgegaan te worden van de plaats die het FWO inneemt binnen het Vlaams onderzoeksbestel, waarbij de eindverantwoordelijkheid voor het onderzoeksbeleid en de kwaliteit van het grensverleggend onderzoek bij de universiteiten liggen. Dit bestel wordt verder gekenmerkt door een bottom-up benadering waarin bij de toekenning van financiering voor grensverleggend onderzoek de kwaliteit doorslaggevend is. Voor de beoordeling van ingediende voorstellen en van uitgevoerd onderzoek wordt gebruik gemaakt van 'peer review', eventueel ondersteund door kwantitatieve analyses. Alhoewel dit het enige valide instrument voor het beoordelen van grensverleggend onderzoek is, heeft "peer review" ook beperkingen. Zeker voor de financiering van ontluikend onderzoek en middelgrote projecten is het daarom belangrijk dat onderzoekers minstens over twee financieringskanalen beschikken. Binnen het Vlaams onderzoeksbestel is er daarom bewust een beperkte overlap ingevoerd tussen het FWO, het financieringskanaal dat middelen verdeelt op basis van interuniversitaire competitie en de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten waarmee grensverleggend onderzoek wordt gefinancierd op basis van intra-universitaire competitie. Over de jaren is er voor grensverleggend onderzoek een financieringsketen opgebouwd die de beste onderzoekers stapsgewijze toegang geeft tot steeds omvangrijkere financiering, waarbij met de "Geconcerteerde Onderzoeksacties" (GOA's) (binnen het BOF) uitstekende en vrij grote projecten worden gefinancierd en met het Methusaleminitiatief aan internationaal toonaangevende onderzoekers en hun groepen langlopende financiering wordt toegekend. De universiteiten zijn verantwoordelijk voor de selectie van de GOA's en van de onderzoekers die Methusalemfinanciering krijgen. Deze instellingen dragen immers ook de eindverantwoordelijkheid voor het onderzoek. Bij de selectie van gelijkwaardige voorstellen, zeker van deze omvang, moeten ze elementen van hun onderzoeksstrategie mee in rekening kunnen nemen.

We stellen voor om de evaluatie van het FWO uit de volgende onderdelen op te bouwen:

- een evaluatie van de algemene werking;
- een evaluatie van de wetenschappelijke werking;
- een onderzoek naar de klantentevredenheid;
- een analyse van het ontwerp-beleidsplan.

De evaluatie heeft geen betrekking op een aantal nieuwe initiatieven die recent aan het FWO-Vlaanderen zijn toegewezen, zoals de Odysseusfinanciering en de financiering voor internationale onderzoeksinfrastructuur. Deze initiatieven worden later apart geëvalueerd.

2. Evaluatie van de algemene werking van het FWO

Een evaluatie van de interne werking van het FWO heeft betrekking op ten minste de volgende aspecten:

- de werking van de bestuursorganen: de Raad van Bestuur en het Bureau, in het bijzonder de wijze waarop de Raad van Bestuur al dan niet invulling heeft gegeven aan de mogelijkheid om eigen beleidsaccenten te leggen,
- het personeelsbeleid: in het bijzonder het personeelsbestand in verhouding tot de taakstelling van het FWO,
- het financieel beleid: de samenstelling en controle van de begroting,
- het communicatiebeleid: de wijze waarop het FWO informatie over projecten en mandaten verstrekt aan onderzoekers, de kwaliteit van publicaties en de website, de wijze waarop het FWO beslissingen openbaar maakt en motiveert,
- het ICT-beleid: de wijze waarop het FWO het e-governmentbeleid ten uitvoer brengt,
- het Vlaamse wetenschapsbeleid: de wijze waarop het FWO het beleid van de Vlaamse minister bevoegd voor wetenschappelijk onderzoek heeft uitgevoerd, in het bijzonder de verhouding tussen deelbudgetten, zoals projecten, mandaten en apparatuur en de evolutie daarvan gedurende de beheersovereenkomst,
- het federale en internationale wetenschapsbeleid: de relatie met de federale overheid en het FNRS, de wijze waarop het FWO participeert in internationale initiatieven zoals de European Science Foundation, de European Research Council en het Vlaams-Nederlands Comité voor Nederlandse taal en cultuur, de samenwerking met buitenlandse zusterorganisaties, inclusief de uitvoering van bilaterale samenwerkingsakkoorden.

Het doel van de evaluatie van de algemene werking is om inzicht te krijgen in de rol, de efficiëntie en de effectiviteit van het FWO binnen het Vlaams onderzoeksbestel als instelling voor de financiering op basis van interuniversitaire competitie van grensverleggend onderzoek aan de Vlaamse universiteiten en dit rekening houdend met de uitbouw van de Europese Onderzoeksruijnte. Er zal daarom bij de analyse van de bovengenoemde beleidsaspecten bijzondere aandacht worden besteed aan administratieve procedures en de wijze waarop beslissingsprocessen verlopen. De bevindingen worden samengevat in een SWOT-analyse, waarbij wordt aangegeven wat de zwakke en sterke punten zijn en waarbij een aantal voorstellen ter verbetering worden gedaan.

3. Evaluatie van de wetenschappelijke werking van het FWO

Cruciaal voor een oordeel over de werking van het FWO is de wijze waarop de evaluatie en selectie van aanvragen voor financiering werd uitgevoerd. En het gaat hierbij zowel om de procesmatige kant van de evaluatie als om de inhoudelijke kant (m.a.w. de kwaliteit, autoriteit en objectiviteit van de wetenschappelijke commissies).

Deze component van de evaluatie is uitsluitend gericht op een analyse van het selectieproces van projecten en mandaten. De kwaliteit van de initiatieven die het FWO financiert, wordt in belangrijke mate bepaald door de kwaliteit van degenen die het evaluatie- en selectieproces uitvoeren, namelijk de wetenschappelijke

commissies van het FWO. Om de wetenschappelijke werking van het FWO te kunnen beoordelen, moet aandacht besteed worden aan de volgende aspecten:

- de wijze waarop het evaluatie- en selectieproces door de wetenschappelijke commissies verloopt,
- de wijze waarop de leden van de wetenschappelijke commissies geselecteerd worden,
- voor de wetenschappelijke domeinen waar bibliometrie een voldoende robuust instrument is, een bibliometrische analyse van de leden van de wetenschappelijke commissies: het bibliometrisch profiel van de leden moet antwoord geven op de vraag of de leden tot de 40% beste wetenschappers van hun vakgebied in België behoren,
- voor de wetenschappelijke domeinen waar bibliometrie een voldoende robuust instrument is, een bibliometrische analyse van projecten en mandaten die door het FWO gedurende de looptijd van de beheersovereenkomst geselecteerd zijn: het bibliometrisch profiel van de geselecteerde projecten en mandaten moet een kwantitatieve indicatie geven van hun relatieve visibiliteit en kwaliteit. Tevens moet worden nagegaan of op grond van bibliometrische indicatoren statistisch significante verschillen kunnen worden vastgesteld tussen voorstellen die al dan niet voor financiering worden geselecteerd,
- voor aanvragen voor financiering van onderzoeksprojecten een analyse van het leeftijdsprofiel van de aanvragers, met bijzondere aandacht voor 'intreders', onderzoekers die voor het eerst een voorstel indienen, de leeftijdsverdeling van deze groep en hun slaagkans in vergelijking met het gemiddelde,
- de wijze waarop inter- en transdisciplinaire onderzoeksvoorstellen worden behandeld,
- een analyse van de samenstelling van de wetenschappelijke commissies: de verhouding tussen mannen en vrouwen, leeftijdsverdeling, verdeling over de wetenschapsgebieden,
- een analyse van de beslissingen van de wetenschappelijke commissies: het al dan niet motiveren van beslissingen, de beslissingen om verlenging van mandaten en projecten al dan niet toe te kennen,
- een benchmarking van het evaluatie- en selectieproces door buitenlandse experts in het wetenschapsbeleid, waarbij in ieder geval gedacht wordt aan vertegenwoordigers van de Nederlandse, Zweedse en Zwitserse zusterorganisaties van het FWO,
- een analyse van de relatie tussen commissieleden en degenen aan wie mandaten en projecten worden toegewezen.

Het doel van de evaluatie van de wetenschappelijke werking van het FWO is om inzicht te krijgen in de effectiviteit. Alleen als het evaluatie- en selectieproces van mandaten en projecten kwaliteitsvol en objectief verloopt, mogen we verwachten dat het FWO erin slaagt kwaliteitsbevorderend te werken en het fundamenteel onderzoek te stimuleren.

4. Onderzoek naar de klantentevredenheid

Deze component van de evaluatie moet een beeld opleveren van de mate waarin de klanten van het FWO tevreden zijn met de dienstverlening. De klanten van het FWO

zijn onderzoekers die zich kandidaat hebben gesteld voor een mandaat of een project. Het onderzoek heeft betrekking op de volgende aspecten:

- de kwaliteit van de informatieverstrekking (in het bijzonder de wijze waarop het FWO mogelijkheden voor onderzoeksfinanciering bekend maakt en beslissingen motiveert),
- de kwaliteit van de administratieve dienstverlening (de wijze waarop de administratie functioneert, het beheer van de personeelsadministratie, het financieel beheer van projecten),
- het vertrouwen dat onderzoekers hebben in de kwaliteit van het evaluatie- en selectieproces van het FWO (zijn zij van mening dat de leden van de wetenschappelijke commissies in hun vakgebied tot de besten behoren?).

Het is de bedoeling om het onderzoek niet te beperken tot onderzoekers die financiering van het FWO ontvangen. De uitkomsten van dit onderdeel dragen zowel bij de evaluatie van de algemene als tot deze van de wetenschappelijke werking van het FWO.

5. Analyse van het beleidsplan

De analyse van het beleidsplan heeft betrekking op de activiteiten die het FWO in het kader van de af te sluiten nieuwe beheersovereenkomst wenst te ondernemen in de periode 2008-2012. De huidige beheersovereenkomst bevat in artikel 35 verschillende bepalingen waaraan het beleidsplan moet voldoen:

“§2. Het beleidsplan zal uitgaan van een grondige analyse van de ontwikkeling van de wetenschap in Vlaanderen, van de internationale tendensen (met bijzondere aandacht voor het concept van de “Europese Onderzoeksruiimte”) en van de doelstellingen van het Vlaamse wetenschapsbeleid inzake fundamenteel onderzoek, zoals dat door de Vlaamse regering en de terzake bevoegde ministers wordt geformuleerd in hun beleidsdocumenten.

§3. Het beleidsplan beschrijft in detail het systeem van geïntegreerde kwaliteitszorg voor de ex-ante, intermediaire en ex-post-behandeling van aanvragen.

§4. Het beleidsplan beschrijft in detail de initiatieven die zullen worden ontwikkeld ter bevordering van het trans- en interdisciplinair onderzoek in Vlaanderen.

§5. Het beleidsplan beschrijft in detail de initiatieven die zullen worden ontwikkeld ter bevordering van de inschakeling van Vlaamse onderzoekers in internationale samenwerkingsverbanden van wetenschappelijk topniveau.

§6. Het Fonds legt het ontwerpbeleidsplan 2008-2012 aan de minister voor uiterlijk op 30 september 2007. De minister beschikt over maximaal drie maanden na ontvangst van het ontwerpbeleidsplan om opmerkingen te formuleren. Het Fonds zal uiterlijk twee maanden na ontvangst van de opmerkingen van de minister het ontwerpbeleidsplan bijstellen.”

Onderzocht moet worden of het beleidsplan aan deze vereisten voldoet. Centrale vragen hierbij zijn:

- Maakt het beleidsplan duidelijk hoe het FWO zich inschakelt in de doelstellingen van het Vlaamse wetenschaps- en technologisch innovatiebeleid?
- Zijn de door het FWO voorgestelde initiatieven een passend antwoord op de internationale ontwikkelingen op het gebied van wetenschap en technologie?
- Is de uitvoering van het beleidsplan realistisch, rekening houdend met de middelen en het personeel van het FWO?

6. Methode

Voor de eerste drie aspecten van de evaluatie van het FWO (de evaluatie van de algemene werking, de evaluatie van de wetenschappelijke werking, en het onderzoek naar de klantvriendelijkheid) wordt beroep gedaan op een externe consultant. De opdracht wordt gegeven via een beperkte offertevraag.

Het steunpunt voor O&O-indicatoren maakt ten behoeve van het departement EWI de bibliometrische analyse van het profiel van de leden van de wetenschappelijke commissies én van de projecten en mandaten die door het FWO gedurende de looptijd van de beheersovereenkomst ingediend en geselecteerd zijn.

Deze taken worden opgenomen in het jaarplan 2007 van dit steunpunt, waarbij de aan het steunpunt beschikbaar te stellen gegevens, de 'deliverables', de wijze waarop het steunpunt de resultaten dient aan te leveren en het tijdspad nauwkeurig zullen worden omschreven.

Het FWO dient zowel aan de consultant als aan het steunpunt voor O&O-indicatoren alle beschikbare informatie die noodzakelijk is voor het uitvoeren van de analyses aan te leveren.

Met het oog op het verhogen van de informatiewaarde, zullen niet alleen kwalitatieve gegevens worden verzameld, maar zal ook aandacht worden besteed aan verklarende factoren van goede en minder goede resultaten.

6.1. Evaluatie van de algemene werking

Zoals aangegeven wordt dit onderdeel van de evaluatie uitgevoerd door een externe consultant. Het FWO wordt intensief betrokken bij de uitvoering van deze opdracht, niet alleen voor het aanleveren van de informatie, maar ook om binnen het FWO een reflectieproces op de werkwijze tot stand te brengen.

6.2. Evaluatie van de wetenschappelijke werking

De evaluatie van de wetenschappelijke werking, inclusief de "peer review", zullen door de externe consultant worden uitgevoerd. Het steunpunt voor O&O-indicatoren zal instaan voor de bibliometrische analyses.

6.3. Onderzoek naar klanttevredenheid

Ook dit luik zal door de externe consultant worden uitgevoerd via een gerichte online-enquête. De enquête bestaat uit drie onderdelen:

- identificatie van een aantal eigenschappen van de informant (leeftijd, gefinancierd door FWO, wetenschapsgebied),
- 20 uitspraken waarbij de informant op een vijfpuntenschaal moet aangeven in welke mate hij het ermee eens is,
- ruimte voor een ongestructureerde reactie.

6.4. Analyse van het beleidsplan

Deze analyse zal worden uitgevoerd door de afdeling Studiedienst en Prospectief Beleid van het departement Economie, Wetenschap en Innovatie.

Binnenkort wordt aan de Vlaamse Regering een addendum aan de beheersovereenkomst 2002-2007 met het FWO voorgelegd waarin bepaald wordt dat deze instelling voor 21 juni 2007 het onder punt 5 vermeld ontwerp van beleidsplan dient over te maken.

Het vervroegen van de datum waarop het FWO haar ontwerpbeleidsplan indient, laat nog steeds toe dat het FWO bij het opstellen van het finale document rekening houdt met de resultaten van de doorlichting. Met het oog hierop zal er voor gezorgd worden dat tijdens de uitvoering van de doorlichting tussentijds gerapporteerd wordt en het FWO in kennis wordt gesteld van de belangrijkste conclusies. In een volgende de stap kan de voorbereiding van de nieuwe beheersovereenkomst parallel verlopen met de analyse van en het overleg over het ontwerpbeleidsplan zodat het FWO aanpassingen hieraan kan voorbereiden indien deze zich opdringen.

6.5. Coördinatie en opvolging

Het FWO dient alle noodzakelijke gegevens te verstrekken aan de consultant en aan het steunpunt voor O&O-indicatoren.

Het evaluatieproces wordt gecoördineerd en begeleid door een stuurgroep met zes leden: 2 vertegenwoordigers van de minister bevoegd voor wetenschappelijk onderzoek, 2 vertegenwoordigers van de afdeling Academisch Beleid van het departement Economie, Wetenschap en Innovatie, 1 vertegenwoordiger van de minister bevoegd voor hoger onderwijs en 1 vertegenwoordiger van de Inspectie van Financiën. De laatste wordt uitgenodigd om aan de werkzaamheden deel te nemen, zodat hij in zijn advies over de af te sluiten beheersovereenkomst maximaal rekening kan houden met de resultaten van de doorlichting. Het departement EWI staat in voor het secretariaat van de stuurgroep. Het voorzitterschap berust bij een vertegenwoordiger van de minister bevoegd voor het wetenschapsbeleid.

De stuurgroep ziet toe op het correcte verloop van het evaluatieproces en kan zo nodig bijsturen. De rapportering (zie hieronder) vindt plaats aan de leden van de stuurgroep die de kwaliteit van het geleverde werk bewaakt.

Ten slotte ziet de stuurgroep erop toe dat de evaluatie door de externe consultant resulteert in concrete aanbevelingen die inpasbaar zijn in de nieuwe beheersovereenkomst.

6.6. Rapportering

De externe consultant zal op regelmatige basis mondeling rapporteren over het verloop van de evaluatie en de bevindingen presenteren. Uiteindelijk zal de consultant een eindrapport vervaardigen waarin de verzamelde informatie bijeen is gebracht voor de hierboven besproken onderdelen 6.1, 6.2 en 6.3.

Het departement EWI dient bovenvermeld rapport uiterlijk op 1 juli 2007 over te maken aan de Vlaamse minister bevoegd voor het wetenschapsbeleid.

De afdeling Studiedienst en Prospectief beleid maakt in de periode van 21 juni tot 1 september 2007 een verslag op met een analyse van het ontwerpbeleidsplan van het FWO en met voorstellen tot eventuele aanpassing. Het departement EWI maakt dit verslag uiterlijk op 1 september 2007 over aan de Vlaamse minister bevoegd voor het wetenschapsbeleid.

6.7. Aanduiding van de consultant

Zoals aangegeven, wordt voor de uitvoering van de doorlichting een beroep gedaan op een consultant. Deze consultant dient over aantoonbare ervaring te beschikken inzake het doorlichten van wetenschappelijke instellingen en financieringsinstanties voor (fundamenteel) onderzoek. Bovendien moet deze beschikken over de nodige capaciteit om de resultaten van bibliometrische analyses te interpreteren en te integreren in een breder geheel. Ook dient ervaring met het uitvoeren van enquêtes aangetoond kunnen worden. Samen met de kostprijs zullen zekere deze elementen als selectiecriteria worden gehanteerd.

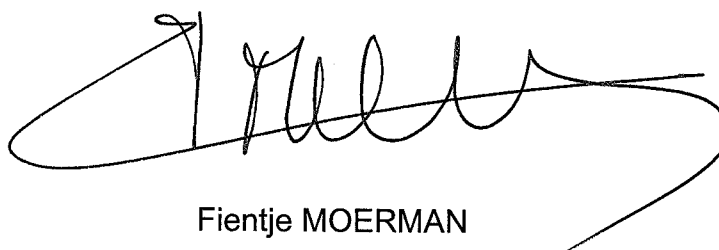
6.8. Planning

Drie van de vier onderdelen van de evaluatie kunnen direct van start gaan. Met de analyse van het beleidsplan kan pas vanaf 21 juni worden begonnen.

Schematisch overzicht van de indicatieve planning:

Wanneer ?	Wat ?	Wie ?
Maart	bestek opmaken + offerte aanvragen	EWI
Maart	aanstelling consultant	EWI
April/mei	enquête	consultant
April/mei	zelfanalyse	FWO
April/mei	bibliometrische analyses	Steunpunt O&O
Mei	benchmarking	consultant
Juni	eindrapport	consultant
juni/augustus	analyse beleidsplan	EWI

De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen,
Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel

Fientje MOERMAN